

Vanochtend moest ik voor een interview in Amsterdam zijn. Dus stapte ik voor dag en dauw in de auto, en stelde tot mijn verbazing vast dat ik in de file stond. Om kwart over zes. Voor mij was dat een schok: als blije freelancer die zelf haar uren regelt, gaat de gruwelijke realiteit van het dagelijkse metro – boulot – dodo meestal aan me voorbij. Het kan onnozel klinken, maar voor mij was die ochtendfile het levende, in staal gegoten bewijs van het falen van ons economische en ideologische systeem. Wat bezielt ons in hemelsnaam, dat we hier staan?

De chauffeurs in de mij omringende auto's zagen er niet bepaald gelukkig uit. Was de welvaartstaat niet precies bedacht om de levenskwaliteit van mensen te doen stijgen? En was één van de voornaamste parameters van dat geluk niet vrije tijd? Eén van de ijkpunten van ons succes was de opkomst van het toerisme eind de jaren vijftig: vakantie was een recht, op reis gaan werd plots voor iedereen haalbaar. We hadden er én de tijd én het geld voor. Daar hadden we voor gewerkt. Vrije tijd was een luxeproduct, een verworvenheid. Een medaille op de borst van het systeem.

Waar is het dan misgegaan? Waar zijn we zo in de ban van de consumptie geraakt dat we krampachtig proberen steeds meer te verdienen, terwijl we geen tijd meer hebben om te genieten van wat we hebben? Het antwoord vond ik in de krant van gisteren, die naast me op de passagiersstoel lag. Volgens de Amerikaanse kunsthistorica Miya Tokumitsu is het de liefde voor ons werk die ons de das om doet. Doordat ons wordt aangepreut dat we moeten doen waar we van houden, en we dus van onze hobby ons beroep maken, valt elke afbakening weg. Want als je toch zo van je werk houdt, waarom zou je dan niet nog snel iets afmaken na je uren? Een dagje doorduwen in het weekend? Je mails nog even checken 's avonds, desnoods in bed? Voor je lief moet je het niet laten, die is op haar eigen smartphone precies hetzelfde aan het doen. En aangezien je toch geen seks hebt, kan je dat telefoontje ook nog wel opnemen. Anders ook trouwens. Want zijn we niet allemaal onmisbaar op ons werk? En heb je die gsm niet van je baas gekregen? Neem hem dan maar op.

We werken niet langer om te leven, we leven om te werken. Meer nog, we zijn ons werk. Ons hele zelfbeeld zit eraan vast. Het is zo uit de hand gelopen dat zelfs bedrijven stilaan inzien dat er iets moet gebeuren. Sommige werkgevers lokken werknemers met de belofte dat ze na de werkuren niet bereikbaar moeten zijn, of blokkeren in het weekend de toegang tot de servers om hen tegen zichzelf te beschermen. In Japan gaan bedrijven nog een stap verder: daar is het aantal overuren per jaar gelimiteerd, en gaat op bepaald moment een bel, waarna een bandje arbeiders aanmoedigt naar huis te gaan en te rusten. Daar bestaat zelfs een woord voor 'dood door overwerk': Karoshi.

Mij zal dat niet gauw overkomen. Maar ik heb dan ook het gevoel dat ik nog nooit in mijn leven echt heb gewerkt, want ik doe alleen maar dingen die ik graag doe. Een beetje lezen. Een beetje schrijven.

Soms ook 's nachts. Of in het weekend. Maar dat doen alle schrijvers. Flaubert noteerde in 1852 al dat hij een bezeten, geperverteerde liefde tot werken voelde. Hoezo, werken? Schrijven is toch geen beroep, maar een passie. Of was dat nu precies de valkuil? Ik denk dat ik voor de zekerheid maar eens een terrasje ga doen. Gewoon omdat het kan.